

VICTOR NEUMANN

Victor Neumann (n. 28 octombrie 1953, Lugoj) este un istoric, profesor al Universitatii de Vest din Timisoara; titularul cursurilor de istorie moderna a României si istorie moderna universala; coordonator al Scolii Doctorale de Istorie Conceptuala Reinhart Koselleck, realizata în parteneriat cu Univertsitatea din Aachen si în colaborare cu profesorul Armin Heinen. Autor al cartilor *Ideologie si fantasmagorie, Polirom, 2001; Tentatia lui homo europaeus, Polirom, 2006; Neam, Popor sau Natiune?, Curtea Veche, 2005.*

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din perspectiva dumneavoastră, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una de după 1989?

Există câteva diferențe importante între România de astăzi și aceea a regimului totalitar național-comunist. Dar și câteva similitudini. Întrebarea dumneavoastră mă duce cu gândul în primul rând la aspectul non-juridic al neajunsurilor existente în România și adesea semnalate de mass-media. Aidoma oricărei alte discipline, magistratura trebuie înțeleasă în funcție de bagajul cultural al individului, civismul societății, modernizarea instituțională și binele de obște dezvoltat de

elitele politice și profesionale. Cred că mulți magistrați români au făcut eforturi de adaptare la schimbările sistemului administrativ-politic de după 1989, au arătat interes pentru democrație și pentru gândirea și aplicarea noii legislații. Formularea stângace ori ambiguitățile unor legi (multe din textele acestora sunt interpretabile), slăbiciunile învățământului juridic și competențele neconvingătoare ale absolvenților din numeroasele facultăți de drept existente în România, criteriile de promovare în posturi și absența managementului performant au întârziat modernizarea sistemului și transformarea magistratului într-un model intelectual-profesional respectabil.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

Cred că o etică profesională este importantă atât în cazul magistraților, cât și în acela al celorlalte segmente profesionale de elită. Să reținem însă că democrația nu se construiește nici prin condamnarea trecutului și nici prin ștergerea urmelor sale. Importantă îmi pare depășirea vechii paradigme culturale, respectiv construirea unei alternative de gândire adaptată lumii contemporane. Suspiciunea, delațiunea, absența respectului de sine și a respectului celorlalți, monologul, ar fi de dorit să lase loc responsabilității individuale, culturii dialogale, normelor de coabitare. În fond, societatea României secolului al XXI-lea are nevoie de formarea caracterelor, de adaptarea la setul de valori occidentale și pentru aceasta este important proiectul elitelor sale. Magistratul, scriitorul, jurnalistul, profesorul,

medicul au un rol fundamental în orice schimbare politică. Ei pot fi în cazul în care se pregătesc, se autoperfecționează și sunt conștienți de adevărata lor menire - promotorii reformei culturale vizând reșezarea structurii de gândire pe criterii diferite de acelea anterioare, caz în care primează știința, instrucția, voluntariatul, competiția, norma etc. O asemenea înnoire/reșezare este pendinte de informațiile și ideile promovate la vârful, ca și la baza societății. De exemplu, depășirea vechilor dușmăanii pe criterii sociale, etnice, religioase, ideologice, evitarea radicalismelor pretinde un sistem de învățământ european, multă știință și decizii înțelepte.

Ceea ce se poate realiza grație unui sistem de valori și a unor reflexe de gândire în care își face loc bunul simț, diversitatea opiniilor, relația firească cu semenii, tendințe ce surclasează expresiile și atitudinile de inspirație totalitară. Doar astfel se va putea învăța din gravele erori ale comunismului postbelic, atunci când acesta a procedat la nediferențiate condamnări ale oamenilor, creațiilor, moștenirilor culturale. Un stat democratic al tuturor cetățenilor săi nu se poate construi prin punerea accentului pe diferențialisme și pe injustiție, pe inechitate socială și abuzuri ale unor personaje sfidând legea la adăpostul unei averi obținută prin fraudă. Respectul pentru drepturile omului și ale cetățeanului presupune egalitatea de șanse, iar pentru o democrație acestea sunt fundamentale. Germania postbelică a beneficiat de aportul unui mare număr de specialiști care făcuseră parte din aparatul fostului regim nazist și care s-au putut adapta noului context statal și noului limbaj social-politic. Funcționari superiori, ingineri, magistrați, medici, savanți, consilieri, contribuieră după război la reconstrucția Germaniei. Până și teoreticienii politici fuseseră recuperați, cazul filozofului Carl Schmidt este doar unul din celebrele exemple, o referință de vârf a culturii politice germane atât înainte de război, cât și după. Cancelarul Adenauer era

convins că refacerea statului era imposibilă fără aportul specialiștilor. Cât despre măsurile luate în Germania de Est după 1989, nu cred că acestea se pot constitui într-un model pentru România, măcar și pentru faptul că România nu a avut un frate mai mare la Vest și nici un plan Marshall de care să poată profita spre a dezvolta o cultură liberă și o prosperitate economică. Cu alte cuvinte, situațiile din cele două state nu sunt comparabile.

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Cred că în România există o influență a politicului, dar un control e prea mult spus. Chiar și atunci când magistrații cu chemare probează știință, cumpătate, echilibru, ei par timorați în fața omului politic. La fel de important este să spun că un continuu control politic este vizibil mai cu seamă în culturile colectiviste, acolo unde dependențele sociale, materiale, familiale sunt înrădăcinate. Adesea, într-o țară ca România, din invocatele cauze corupția este dificil de combătut. Ea nu este doar o problemă pentru actul de justiție, ci este o temă ce privește cultura populației, căci exprimă un fel de a fi și de a gândi al majorității oamenilor. Într-un asemenea cadru, cei ce caută să respecte programul, norma, legea adesea o minoritate din corpul social - sunt marginalizați sau excluși. Cred că nu exagerez atunci când spun că pârgiile de control ale politicului și nu numai ale lui - asupra magistraților fac parte din bagajul cultural ce vine din trecut și din structura de gândire a populației. Ele indică forme de existență premoderne, în care constrângerile colective generate de sentimente și senzații surclasează informația reală, cunoașterea autentică, raționamentul logic și etica.

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Chiar dacă progresele justiției sunt lente, am încredere în instanțele din România și aceasta pentru că sunt încredințat că s-au petrecut și schimbări în bine în perioada posttotalitară. Am întâlnit magistrați cultivați, atenți la fenomenele social-politice, dornici de perfecționare, capabili de analize, interpretări și decizii juste. M-aș adresa lor fără reticențe. Criza de conștiință a României indică rostul unei schimbări, iar aceasta trebuie să se reflecte în valori alternative la colectivism, în valori ce trimit la formarea individului responsabil. Un magistrat respectabil ar trebui să fie o persoană de înaltă ținută intelectuală, în care să se regăsească și știința juridică și formația umanistă, și logica și etica. El ar trebui să fie capabil să se derobeze de partizanatele de orice fel, să se lase condus de bune moravuri și să gândească precum un om liber.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Independența justiției este esențială, motiv pentru care cred că judecătorul este cel dintâi care face efortul de a fi înțeles și de a fi acceptat de societate. Grație efortului său intelectual și a corectitudinii deciziilor sale, societatea românească va avea mai multă încredere în sine și în instituțiile destinate să împartă dreptatea. Tocmai de aceea este de dorit

ca prestațiile judecătorului să se identifice cu luminarea cazurilor pe care le judecă. Comportamentul său va trebui să fie unul exemplar și aceasta pentru că adevărul medicului și profesorului menirea lui este să-și pună viața și știința în slujba unui crez, a binelui de obște. În sfârșit, e firesc ca viața fiecăruia dintre noi să fie o continuă tentație spre împlinirea unui ideal. Cu atât mai mult a celui pe care locuitorii cetății l-au invitat să se dedice cunoașterii și punerii în lucrare a legii, l-au delegat să le fie arbitru și l-au numit încă din antichitate cel dintâi contributor capabil să confere un *sensus communis* relațiilor dintre semeni.